

איור: ערו תנדל

האבולוציה נגמרה?

אני בן 13 ומאז שאני קטן אבא שלי עונה לי על רוב השאלות. אתמול שאלתי אותו אם האבולוציה נגמרה, כי היום אנשים שורדים ומתרבים בלי קשר לכישורים ומוגבלויות. אבא טוען שברור שהיא לא נגמרה, אבל לא מצליח להסביר למה. אולי אתה יודע? **יובל פ'**

פכה החקלאית לפני כעשרת אלפים שנה. תנאי המחיה השתנו בקיצוניות והאבולוציה שלפה שלל תכונות חדשות מהכובע, מעור בהיר ושיער בלונדיני ועד ליכולת לעכל חלב אחרי גיל הינקות. אבל שינויים גנטיים המשיכו וממשיכים להתרחש גם בלי משברים. לפעמים בגלל שינויים באקלים או בתזונה או בתנאי סביבתי אחר, ולפעמים פשוט בשל מזל עיוור.

דווקא לאחרונה – הודות לגורל האוכלוסייה, לכישורי התיעוד שלנו ולבריכות דנ"א – מתגלים עוד ועוד שינויים שתופסים פופולאריות במאגר הגנטי. לדוגמה שיני הבינה, שריד מעצבן לימים שלפני המזון המעובב, הולכות ונעלמות הודות לגנים שמונעים את התפתחותן. אנחנו גם מפיקים תחום עמידות כנגד שלל מחלות ונגעים, ובפרט כאלו שמקושרים לאורח החיים המודרני רווי הלחץ והשומן. רמות הכולסטרול שלנו צונחות עם הזמן ולחץ-דם גבוה הולך ונעשה נדיר. אנו מסתגלים לסביבתנו.

וכיוון שהברירה הטבעית פועלת לטובת מי שמסוגל להעמיד יותר צאצאים, היא מאריכה את תקופת הפרייה שלנו, ועימה את תקופת הפעילות המינית. אז אתה יכול לדרווח לאורך שלא רק שהוא צודק, אלא גם שהעמיד נראה ורוד מתמיד. האבולוציה עדיין משחקת לטובתנו. ■

שאלות לבלדד השוחי: askbidad@calcalist.co.il

יובל היקה ← אבא שלך צודק. שינויים גנטיים בין דורות הם חלק בלתי נפרד ממנגנון החיים. אתה שונה מאבך והוא שונה מאביו. אנחנו קוראים לשינויים האלה אבולוציה, ויש הרבה גורמים שונים שמונעים ומעצבים אותה. אבל נראה שהשאלה שלך מדברת רק על הגורם המפורסם ביותר ביניהם: הברירה הטבעית. מי שזורד מעביר את תכונותיו לדור הבא. מי שלא, לא. ואכן, החבר'ה כיום מסייעת לאנשים פחות כשירים לשרוד ולהעמיד צאצאים, ובכך נדמה שהיא נוטלת את עוקצה של הברירה הטבעית. לפחות במדינות המפותחות. באפריקה, לעומת זאת, מאות אלפי ילדים מתים ממלריה כל שנה, והברירה הטבעית בוררת כל מני תכונות מוזרות שעוזרות לשרוד. המחלה אנמיה חרמשית, לדוגמה, מעוותת את תאי הדם האדומים אך מקשה על חייו של הטפיל שגורם למלריה, ולכן עוזרת לאפריקאים לשרוד ולהעביר את המחלה לצאצאיהם. גם רגישות לפוליו הנפוצה במקומותינו, גוררת איתה עמידות חלקית למחלה. לא מפתיע שהיא מופיעה בעיקר אצל יוצאי אפריקה.

זה טיבה של הברירה הטבעית: היא מאיצה בשעת משבר. אבל זה לא אומר שהיא עוצרת בשעת רגיעה. המשבר הגדול האחרון שעבר עלינו היה, כנראה, המה-

הפכה החקלאית לפני כעשרת אלפים שנה. תנאי המחיה השתנו בקיצוניות והאבולוציה שלפה שלל תכונות חדשות מהכובע, מעור בהיר ושיער בלונדיני ועד ליכולת לעכל חלב אחרי גיל הינקות. אבל שינויים גנטיים המשיכו וממשיכים להתרחש גם בלי משברים. לפעמים בגלל שינויים באקלים או בתזונה או בתנאי סביבתי אחר, ולפעמים פשוט בשל מזל עיוור.

דן אריאלי

מומחה להחלטות חשובות

איך לא לעזור להורים?

פרופסור יקר, במשפחתי שלושה בנים ואני האמצעי. איך אני יכול לגרום להורים לבקש עזרה מהאחים שלי ולא ממני? **תודה, א'**

א' היקה,

בקבלת החלטות, אנשים לרוב נוטים לבחור באפשרות האמצעית. נניח שמגיעים לחנות מכשירי חשמל כדי לקנות טלוויזיה, ונתקלים בשלוש טלוויזיות בגדלים שונים ומחירים שונים. המי שקרים מראים שבהיעדר מספיק מידע, אנשים יבחרו לעתים קרובות את הטלוויזיה שנראית להם לא הכי יקרה ולא הכי זולה. לא הכי גררר לה ולא הכי קטנה. את האמצעית. למה? כנראה בגלל עצם ההשוואה, אנשים מרגישים שהם לא רוצים לוותר על כלום, ולכן בוחרים מהקצוות, שבהם מעדיפים תכונה אחת על אחרות, ומחזיקים את הפשרה. קצת כמו בסיפור על זהבה ושלושת הדובים, שרוצה כיסא לא גדול מדי ולא קטן מדי, ומרק לא חם מדי ולא קר מדי. אף פעם לא חשבתי שזה יכול לקרות גם כשי מחליטים ממי לבקש עזרה, ואני באמת לא יודע אם הורים נוטים לפנות ביותר בקשות עזרה אל הבן האמצעי, רק כי הוא האמצעי.

אבל אם הייתי חושב על הבחירה ממי לבקש עזרה כמו בחירה במוצרים, אז העצה שלי היתה כזו: אם אתה חושב שמבקשים ממך יותר עזרה כי אתה האמצעי, אז מה שחשוב הוא שלא תר גדר על בסיס ההשוואה הזאת. מה שאתה רוצה זה לעזור להורים שלך להשוות בין לבין אחד לפי מושגים אחרים, שאינם הגיל. כדאי לך לייצור סולם חדש שבו אתה נמצא באחד הקצוות, ולא באמצע.

לדוגמה, אם אתה הכי עסוק מבין שלושת אחיך, או שיש לך הכי הרבה תחביבים, אתה יכול להציג את זה כטיעון לקושי שלך לעזור. אם אתה גר הכי רחוק או שיש לך הכי הרבה ילדים, אתה יכול לנסות להחזיר את הרעיון שהמר-חק הוא שיקול. וכך זה יכול לעבוד עם כל מדד השוואה, אם אתה יותר אתלטי או פחות אתלטי, הכי גבוה או הכי נמוך – כל מה ששם אותך במקום שאינו האמצעי יכול להיות כשר, ואתה יכול לנסות להשתמש בו כנימוק, וכך להפוך אותו לממד שישפיע על קבלת ההחלטות של ההורים שלך. אם תחשוב על זה באופן יצירתי, אפילו תוכל להראות להורים שלך שיותר משהם תלם לבקש עזרה משני האחים האחרים.

אני לא בטוח שאני רוצה לאחל לך בהצלחה, אבל מעניין אותי לדעת אם זה יעבוד. ■

פרופ' אריאלי הוא חוקר כלכלה התנהגותית ומחבר רבייהמכר "לא רציונלי ולא במקרה" ו"לא רציונלי אבל לא נורא" שאלות לדן אריאלי: askdan@calcalist.co.il

מתי התעסוקה הסדורה תמות?

למי שמתגעגעים לקביעות צפוי זעזוע

מאריסה מאייר, המנכ"לית הטר-רייה של יאהו, עוררה סערה כשהכריזה שהחל מיוני תבוטל ביאהו העבודה מהבית. עובדים בעבודה, היא הודיעה לאלפי עובדיה. ענקית הקמעונאות בסט ביי הודרה לחקות את יאהו, ובמי שך כמה ימים הרשת געשה בתגובות בעד המהלך ונגדו. בעיקר נגדו. דיברו על ית-רונות העבודה מרחוק, היכולת לעבוד הרבה ובכל זאת להקדיש זמן למשפחה, החיסכון בהוצאות הנסיעה, בעיות החניה והזיהום, האפשרות לגייס עובדים מוכשרים שבתנאי "דפיקת שעון" לא היו זמינים. ובעיקר דיב-רו על העלייה בשביעות הרצון ובאשר, ועל העובדה שבעולם האימייל, המסנג'ר ושיחות הווידאו, עלותם נמוכה וערכם גבוה.

ישנו אפילו האתר HealthTap.com שמייצר חלטורות ייעוץ קצרות טווח לרבות רופאים. הכל בלי שכר מובטח, בלי יחסי עובד ומעביד, בלי הדדיות, ועם סיכוי להשתכר הרבה בזמן קצר

אל מול המתנגדים לשמרנות באו המ-צדדים, שטענו כי בניהול ובעבודת צוות אין תחליף למגע האישי. יצירתיות, טענה מאייה, מתרחשת היכן שנפגשים ומחליפים רעיונות. ולפי הרלפות שהגיעו לרשת היתה למאייר עוד סיבה: נתונים ממוחשבים שיאהו אספה

גילו שמי שעבדו מהבית פשוט נתנו פחות. רחוק מהעין התגלה גם כרחוק מהמשימה.

אלא שהדיון הזה הוא בשאלה ישנה. שאלה של שנות התשעים, שהתשור בה לה התקבלה כבר מזמן. עובדי העתיד לא רק שיעבדו יותר מהבית. עוד ועוד מהם כלל לא ישויכו למקום עבודה אחר. המיקום הוא רק חלק ממגמת שינוי בארגונים, ובשיטות הניהול והתגמול. וכבר החלה ההחלפה ההדרגתית של מקומות עבודה ב"משימות עבר" דה". והמהפכה שמתרגשת עלינו היא אולי אטית, ואולי עוד לא מורגשת בכל משרד, אבל היא עשויה לשנות את מבנה שוק העבודה לא פחות מכפי שעשתה בעבר המהפכה התעשייתית. ועיקרה של המהפכה הוא פי-רוק, רישות ומיקור המונים. אנחנו מכירים את קצה הקרחון של זה, ומכנים אותו "חל-טורה" ו"פריילנס".

בחברת אמזון זה אתר "הטורקי המכאני" (mturk.com), שחברות מעלות אליו משימות פשוטות שמתבצעות בעזרת מחשב, ומאות אלפי גולשים, בעיקר בעולם השלישי, מבצעים אותן תמורת שכר שמשולם בפרוטות – סנטים עבור ביצוע של כל פעולה ופעולה. העסקת פריילנסרים בתיווך הרשת מתרחשת כבר שנים באתרים כגון TaskRabbit.com, oDesk.com וגם Fiverr.com ו-xPlace.com הישראליות. האתרים האלה הם חלוצי הגל-גול העדכני, הגלובלי, היעיל והמנוכר מאין כמוהו של לשכות העבודה, חירות מוחלטת לשני הצדדים, ואפס ביטחון סוציאלי.

והשיטה הזאת נפוצה לא רק בגרסת סדר נאות היוזע למתכנתים הודים. יש לה גם גרסה שמותאמת לעובדים מבריקים. ב"אתגר נטפליקס" המפורסם, חברת השכרת הסרטים שילמה ב-2009 מיליון דולר, יותר ממה שמי שפחה אמריקאית ממוצעת משתכרת ב-20 שנה, לקבוצת גולשים שפתרה אתגר הישור בי מסובך. האתרים IdeaConnection.com ו-Innocentive.com התפרסמו בכך שחברות מפרסמות בהם בעיה או אתגר, ומשלמים אלפי דולרים לגולש שיפתור אותם. ועוד אתרים מצטרפים למגמה הזאת: ב-Kaggle.com רכבות מתכנתים מתחרים על פרסים כספיים. ב-99Designs.com אלה גרפיקאים ואמנים, ו-HealthTap.com מייצר חלטורות ייעוץ קצרות טווח לרבות רופאים. בלי שכר מובטח, בלי יחסי עובד-מעביד, בלי הרדיות, ועם סיכוי להשתכר הרבה בזמן קצר.

חשבו על החשדנות והביקורת שני-שמעים כלפי העבודה מהבית והשלכותיה על חיי העובדים ורווחתם, והחשדנות כלפי המגמה החדשה תהיה מובנת מאליה. אבל מי שרוצה להסתגל ולשרוד צריך להתחיל להתייחס לזה כעבודה: כפי שימי הקביעות והקריירה המובטחת חלפו ואינם עוד, כך גם מקום העבודה הקבוע שמשמש חלק מזהותו של האדם בחייו הבורגנים עשוי לחלוף מה-עולם. כן, בימינו.

פרופ' רפאלי הוא ראש המרכז לחקר האינטרנט באוניברסיטת חיפה sheizaf.rafaeli.net

תורת המספרים

הסטטיסטיקה של החיים

איך ילדים לא באים לעולם?

מאז ומעולם היו אנשים שבחרו לא להוליד ילדים. אבל בעוד שלפני חצי מאה הם נחשבו תופעת שוליים, כיום הם מתרבים במהירות. לתופעה הזאת כבר יש שם: Childfree, "חופשיים מילדים", והיא נפוצה בעיקר במדינות מערביות שמתאפיינות ברמת חיים גבוהה ותפיסות של חירות, פמיניזם ושגשוג עצמי בכל גיל, ולצדן חשש ממשי שהעתיד יהיה גרוע מהווה. **גל חן**

כרבע מהנשים מחוסרות הילדים הן אקדמאיות

שיעור האמריקאיות בגילי 40-44 שלא הולידו ילדים, מאז 1980

